

BERTA ZSOLT
Jancsiszög

Egyik este a Móriban ültünk, én, Pöttöm és Pöttöm külön bejárátú barátja, Grafit. (Grafit nagyszerű rajztudásának és a graffitiban szerzett elévülhetetlen érdemeinek köszönhetően a nevét. Nevezhetném őt a graffiti magyarországi úttörőjének is. Béna lába miatt toló kocsiiban volt kénytelen létezni, és a Déli játékteremben haverkodott össze Pöttömmel, a híres Kentaur nevezetű flippere előtt. Barátságuk kezdetben azon a szimbiózison alapult, hogy Pöttömnek sosem volt pénze játszani, Grafitot viszont Pöttöm tartotta a hónaljánál fogva, amíg flipperezett, mert úgy nem tudott jól.) Száraz vörösbort ittunk, azért tudom, mert ott mindig azt ittunk. (Pöttömöt kivéve, aki szódázott nagy komolyan.) És zsíros kenyeret ettünk lilahagymával. Grafit és Pöttöm beszélgettek, én meg akkori szokásom szerint mogorván, unottan hallgattam őket. Nem is nagyon hallgattam, inkább a saját berúgásomat kísértem figyelemmel. Arra neszeltem, hogy Pöttöm oldalba bökö.

– Mi, Bandi?

– Mi van?

– Kijössz velünk?

– Hova?

– Építünk egy hősobrot Grafittal.

– Jó' van.

– Egy hatalmas nagy meztelen nőt építünk. Ahogy az oldalán fekszik.

– Aktot! – igazította ki Grafit.

– Ja, aktot – hagyta rá Pöttöm. – Jössz velünk?

– Nem megyek sehova. Berúgni jöttem.

– Nem most, majd holnap. Világosban. Holnap szombat van.

– Holnap másnapos leszek.

De mégis ott ácsorogtam (ígéretemhez híven másnaposan), átfagyott a lábam, és vacogott a fogam. A Vérmezőn, mert ott nagyobb a tér, mint bárhol a Majorban. A perspektívához. Grafit egy kisebb lapáttal babrált, míg Pöttömmel egy másik helyen hányatta a havat. Dolgoztak cefetül, és hamarosan kibontakozni látszott a Nő. Kezdett érdekelni a dolog, de magam előtt sem ismertem be. Ne adj isten, hogy segítettem volna nekik. Arcukat kicsípte a hideg és az alkotás izgalma, lázasan mutogattak, kiabáltak, és ügyet sem vetettek rám. Meg a bábészkodókra sem, akik lassan odagyültek köréjük, és nevükhöz híven bábészkodtak és ámultak-bámultak. Egy kisfiú felkiáltott:

– Nézd, anya, ott a puncija! – és kacagott hozzá, az emberek pedig vele nevettek.

Két rendőr is állt a háttérben, a gumibotjukkal mutogattak az óriásnőre, és vigyorogtak, mint a tejbetők. Mikor megjelentek, az emberek elcsendesedtek kissé, de látva a hatóság jóváhagyó derűjét, újra nevetgélni, zsi-vajogni kezdtek. És elkészült a szobor. Baromi jó lett, bár Grafit mérgesen magyarázott valami elrontott arányokról, amit feltétlenül látnunk kell nekünk is, de én nem láttam semmit. Álltunk egymás mellett (illetve Grafit ült), és néztük a nőt. Én szólaltam meg először, akkori világlátásomra jellemző módon.

– Úgyis szétrombolják.

Megütözve néztek rám.

– Kik? – kérdezte Pöttöm.

– Valakik. Bárkik.

Pöttöm kicsit elgondolkodott.

– Szerintem nem – mondta aztán megbántva.

De én nem tágtottam.

– De igen. Az emberek gecik – nyilvánítottam ki, és állammal a boldoggá tett tömegre böktek –, most örülnek, de ha nem lesztek itt, akkor irigyek lesznek, és szétrúgják. Mert ők nem tudnak ilyet.

Pöttöm és Grafit a zsi-vajgó emberekre bámult. Gyerekek, anyák, nagyapák, kutyát sétáltatók, levegőzők meg a két rendőr.

– Szerintem se bántják – csatlakozott idegesen Grafit Pöttömhöz.

– Persze hogy nem! – erősített Pöttöm.

– Nem tudtok ti semmit az emberekről. Biztos, hogy akad egy barom, aki széttúrja a szobrotokat.

Szomorúan néztek rám. Pöttöm megcsóválta a fejét:

– Egy ilyen szobrot nem ront szét senki.

Grafit pedig legyintett:

– Tiszta hülye lettél!

– Ti maradtatok azok! De ajánlok valamit. Ha este még itt áll, fizetek nektek két sört. Ha holnap se bántják, négyet, ha pedig harmadnap délután, még sötétedés előtt egyben lesz, akkor egy rekesszel kaptok tőlem. És fordított esetben ti fizettek nekem. Csak ellenkező sorrendben. Ha szétrombolják estig, egy rekesz, holnapig négy, hétfőig két sör. Na, fogadunk?

Pöttömöt kissé megzavartam a sebtiben kiagyalt rendszerrel, de amíg ő dolgozott az ügyön, addig Grafit már nyújtotta is a kezét.

– Oké, rendben!

Pöttöm is ráadta hatalmas mancsát. Kotortam haza melegedni. Éreztem a rosszkedvüket, de nem érdekelt. Majd megtanuljátok az élet rendjét, kis hülyék!

Este aztán fizettem nekik. Pöttöm becserélte a sörét két kólára. De biztos voltam a dolgomban. Hiába. Az Ósanya (Grafit kereszteltje) érintetlen maradt másnap is. Harmadnap, amikor dolgozni mentem, Ósanya még mindig sértet-

lenül feküdt ott. A járókelők pedig tátották a szájukat tétlenül! Délután megint arra jártam. Mérgesen bámultam a hülye kurvát. Csalódtam az emberekben, sértettnek és magányosnak éreztem magam a Vérmező kihalt hótengerében. Ősanya rám se hederített, csak kellelte magát, mint azok az elérhetetlen nők a magazinok címlapjain. Mint a „naptejes csaj”, Csilla anyja. Körülnéztem... senki. Egy pillanatig haboztam, aztán – még kelletlenül – belerúgtam. Olvadhott előző nap, aztán visszafagyott biztos, mert nem történt semmi. Kőkemény lett a ribanc. Megmérgeztam, és a napközben átvett bakancsossal teljes erőből kirúgtam a támaszkodó karját. Vállból és könyökből tört le. A fejével folytattam, aztán elintéztem a mellét, majd az egész felsőtestét. Már csak hosszú lába nyúlt végig a földön. Ahhoz nem nyúltam, így szembeötlőbb volt a pusztítás. Szemügyre vettem a torzót... és elfogott a pánik. Mint amikor álomban megölkök valakit, vagy valami iszonyatos bűnt követek el, aminek a terhét örökké cipelhetem, és ott vár még rám az elkerülhetetlen büntetés, a rettenetes megtorlás is. Az ilyen álmaimból menekülés közben, verejtékezve riadok fel, és amikor már meg tudom különböztetni az álmot a valóságtól, a megkönnyebbülés óriási sóhajjal szakad ki belőlem. Ezt az ébredést vártam néhány másodpercig, mielőtt a Major túlsó végéig szaladtam ijedtemben. A fogaskerekű kerítésénél lihegve megálltam. Szakadt rólam a víz, kellemetlenül nyirkossá tette a bőrömet, az ingemet, és a hidegben vacogni kezdtem. Hány óra lehet? Három körül. Négykor találkozom Grafittal és Pöttömmel a tett-helyen, a fogadás végső elszámolása végett. Hazaugrom addig átöltözni. Addig is elég szarul éreztem magam, de amikor megláttam Pöttömöt és Grafitot a szétszaggatott Ősanya teteme mellett... Mozdulatlanul bámulták a romokat a hómező közepén. Mintha egyenesen szíven szúrtam volna őket álmukban. (Vagy az én álomban?) Elindultam feléjük. Lassú lépteim alatt vészjóslóan roppant a fagyott hó. Akárha a kivégzésemre meneteltem volna. Próbáltam megőrizni a méltóságomat, de már nem is volt. Épp csak rám néztek, amikor melléjük értem. Álltunk kicsit szótlanul, aztán Grafit csak annyit mondott:

– Igazad volt. Mindig akad egy barom.

De akadt egy apró kis bibi az igazságomban, ugye. És a vallomás és a vezeklés még hátra volt. Napokig tépelődtem. Beleértve az éjszakákat is. Beleértve a karácsonyt is, amit apával töltöttem. Az már elég szánalmas karácsony volt. Fát is az utolsó pillanatban vettünk, úgy dobta utánunk a kockára fagyott fenyőfaárus. Ünnepi menü semmi, szendvicset rácsáltunk és vörösbort ittunk. Másnap hivatalos voltam Konrádékhöz vacsorára. A „Konrádékhöz” azt jelenti, hogy Konrádhoz és Anikóhoz, mert ők már együtt laktak egy kis garzonban a Margaréta utcában. Persze Rebeka néni erős ellenszélében, aki Anikót sem tartot-

ta a fiához méltó partinak. Egy üveg Bikavérrel a hónom alatt caplattam felfelé az enyhe emelkedőn. Elfelejtettem a házszámot, de kint álltak az erkélyen kabát nélkül, és integettek. Visszaintettem, és egy pillanatra megálltam, hogy gyönyörködjem bennük. (Anikóban.) De hát Konrád is ott állt, így lelkiállapotommal jól harmonizálva az a gondolat döfött belém tuskét, hogy bizony velük szemben is hány disznóságot követtem már el. Hányszor kínoztam meg Anikót a... izé, és az is én voltam, akivel később ő csalta meg Konrádot. Vagyis ő nem csalta meg, mert... de hisz tudod. Én csaltam meg egyedül. Úristen, a fél világnak tartozom bocsánatkéréssel!

Pöttöm és Grafit már ott ült az asztalnál, mert Pöttöm megkérte Anikót, hadd hozza el baráttalan barátját is. Gyámoltalan lelkiállapotom kiülhetett az arcomra, mert Anikó, amint lehúzta rólam olajmunkás-télikabátomat, megkérdezte:

– Valami baj van?

– Dehogy, minden a legnagyobb rendben! – hazudtam, de éreztem, nem hisz nekem.

Ebben volt rutinunk. Én hazudok, ő nem hisz nekem, én pedig tudom, hogy ő nem hisz, ő meg tudja, hogy én tudom, hogy nem hisz. „És így tovább, és így tovább...” De nem szólt semmit, csak leültetett a helyemre. Onnan Konrád felállított, és megmutatta a lakást. Anikó mindennütt a nyomunkban, ahogy új tulajdonoshoz illik. Izgagtottak voltak és boldogok. Hamarosan befutott Vektor is.

– Mi a kaja? – ordította kedélyesen.

Körbeültük az asztalt, ők beszélgettek, vihogtak, én meg vártam az alkalmat a megtisztulásra. Közben ettünk is. Ittunk is. Én csak keveset, mert étvágyam nem volt, a piálással meg nem akartam megkönnyíteni a dolgomat. Ne mondhaszák, hogy csak azért... Hamar eljött az alkalom.

– Köcsög bunkók – harsogta Vektor –, jól orrba kell gyűrni az ilyeneket, hogy teleszarják a csizmájukat!

Nyeltem egyet.

– Ja – csatlakozott Pöttöm is –, Andrisnak lett igaza, mindig akad egy ilyen tahó.

Nyeltem egy még nagyobbat.

– Nem kell törődni velük – legyintett Konrád –, szánalmas törpék. Önnön jelentéktelenségük frusztrálja őket.

Minden szóval zsugorodtam kicsit, míg végül valóban törpe lettem. Most jön Anikó, gondoltam, és óvatosan felé fordultam. Akkor ő már engem nézett, és persze, hogy mindent tudott. A hülye antennái. Ezúttal nem vád, hanem bátorítás sugárzott a szeméből. Mert már azt is tudta, hogy elszántam magam a vallomásra, csak tele van a gatyám. Vettem egy nagy levegőt:

– Az a helyzet, hogy én romboltam szét.

De csak Anikó figyelt rám, a többiek meg sem hallották. Vektor épp ott tartott, hogy megcserélné a here-

golyóimat a szemgolyóimmal, Pöttöm nagyokat suhintott öklével a levegőbe, Konrád szenvedélyes előadást tartott „A szellemi-emocionális élet hiánya és a személyiségdeformálódás ok-okozati összefüggései” címmel, Grafit pedig morogva hallgatta őket. Anikóra néztem, megrántottam a vállam, széttártam két tenyerem, száj biggyeszt, szemöldök felhúz. Vagyis: „Én szoltam, de látod, mi van. Hát akkor túl vagyok rajta.”

– Hé! – kiáltotta, és mikor ránéztek, állával keményen felém bökött.

A rá szegeződő tekintetek rám szegeződtek.

– Épp azt mondom, hogy én romboltam szét a szobrot – mondtam Anikó szemébe nézve, de ő erre összeráncolta szemöldökét. – Szóval én romboltam szét azt a kurva szobrot – vallottam be harmadszor is, ezúttal a többiekre emelve tekintetem.

Van úgy, hogy muszáj egyszerre négy ember szemébe nézni. Bejelentésemet először semmiféle reakció nem kísérte. Csak néztek, és várták a folytatást. A viccet vagy mi a fenét.

– Vége! – mondtam nyomatékosan –, csak ennyit akartam mondani. Ja, meg hogy sajnálom.

Vártam az ítéletet. Négyen még mindig engem bámultak. Pont olyan hülyén, mint az előbb. Igen kínos volt, hogy nem figyelmeztethetem őket ostoba arckifejezésükre. Amúgy megkönnyebbültem, ahogy hányás után szokás. Anikó törte meg a csendet.

– Jól áll neked ez a rövid haj.

Erre mind a négyen őt kezdték el bámulni. De neki nem volt gúzsba kötve a nyelve, mint nekem.

– Ne bámuljatok már ilyen hülyén!

De amazok de. Hol őt, hol engem. Nagyon ott volt a nyelvemen, hogy „most asszem elmegyek”, persze azt nem lehetett. Hát inkább töltöttem magamnak egy pohár bort. Lehajtottam, és töltöttem még egyet. Ők meg csendben végignézték. Aztán egyszerre szólalt meg Vektor és Konrád:

– Van egy zenekarom, februárban lesz egy koncertünk.

– Elkezdtem írni egy könyvet. Igazából egy interjúgyűjtemény.

És akkor végre egymást bámulták. Csak Pöttöm meredt az asztal lapjára. Lent a Margaréta parkban, amikor hazafelé mentünk kettesben, így szólt hozzám:

– Amikor kiskorunkban a srácok ellopták az Ablak-Zsiráfomat, és a Majorban széttépték és lehugyozták, te elhozta nekem a sajtódat, mintha az enyémet hozta volna vissza, mert azt hitted, nem tudom, hogy az enyémet széttépték és lehugyozták. És téged cseszett le az Ildikó néni, hogy elhagyta. És akkor még nem voltunk barátok. És nem sokkal később még meg is vertelek. Tudod..., Konrád miatt.

– És?

– Semmi, csak úgy mondom. Hogy tudd, hogy de tudtam.

Angol karácsonyi mondókák

*Hízogatnak a ludak,
karácsony lesz nemsokára,
dobjanak be egy garast
a vénember kalapjába!
Hogyha nincs egy garasuk,
megteszi egy fél is,
hogyha fél sincs, áldja meg
az Úr csak azért is!*

*Áldja meg Isten a gazdát,
meg a gazdaasszonyt,
futkározó apró népét,
ki a lábosnak ront,
iát-fiát, atyafiát,
hordjon csizmát, kendőt,
kívánunk vidám karácsonyt,
s boldog új esztendő!*

*Hó, hó, hó,
gyere, te bohó!
Ludat tép a nénikéd,
garasért ad egy pihét.
Hó, hó, hó,
gyere, te bohó!*

Mann Lajos fordításai